

- C. Sátán gyötri Jóbot, 1:13-19
- D. Jób beletörődése, 1:20-22
- E. Sátán betegséggel veri meg Jóbot, 2:1-10
- F. A három barát megérkezése, 2:11-13
- II. Párbeszéd Jób és három barátja közt, 3:1 – 31:40
  - A. Első sorozat, 3:1 – 11:20
    - 1. Jób első beszéde: mély szomorúsága, 3:1-26
    - 2. Elifáz beszéde: Jób elítélése, 4:1 – 5:27
    - 3. Jób második beszéde: szenvedésének mélysége, 6:1 – 7:21
    - 4. Bildád beszéde: Jóbot vádolja bűnössége miatt, 8:1-22
    - 5. Jób harmadik beszéde: panasz Isten bánása miatt, 9:1 – 10:22
    - 6. Czófár beszéde: felhívás megtérésre, 11:1-20
  - B. Második sorozat, 12:1 – 20:29
    - 1. Jób első beszéde: védi hűségét, 12:1 – 14:22
    - 2. Elifáz beszéde: vádolja Jóbot istentelensége miatt, 15:1-35
    - 3. Jób második beszéde: vádolja barátait kegyetlenségük miatt, 16:1 – 17:16
    - 4. Bildád beszéde: állítja, a csapás elragadja a gonoszokat, 18:1-21
    - 5. Jób harmadik beszéde: hisz a feltámadásban, 19:1-29
    - 6. Czófár beszéde: leírja a gonoszok jelen és jövőbeni büntetését, 20:1-29
  - C. Harmadik szakasz, 21:1 – 31:40
    - 1. Jób első beszéde: a gonoszok néha sikeresek, 21:1-34
    - 2. Elifáz beszéde: Jóbot megtérésre szólítja, 22:1-30
    - 3. Jób második beszéde: szeretne megjelenni Isten előtt, 23:1 – 24:25
    - 4. Bildád beszéde: ember nem lehet igaz Isten előtt, 25:1-6
    - 5. Jób harmadik, egyben a leghosszabb beszéde: összegzi tapasztalatait és ártatlanságát igazolja, 26:1 – 31:40
- III. Elihu beszédei, 32:1 – 37:24
  - A. Bevezetés és első beszéd: a szenvedés új értelmezése, 32:1 – 33:33
  - B. Második beszéd: megkísérli Istent igazolni, 34:1-37
  - C. Harmadik beszéd: Isten nem törődik Jóbbal, 35:1-16
  - D. Negyedik beszéd: bemutatja az égiháború Istenét, 36:1 – 37:24
- IV. Isten válasza, 38:1 – 41:34
  - A. Első beszéd: a világegyetem kinyilatkoztatja Istent, 38:1-41
  - B. Második beszéd: az állatvilág is kinyilatkoztatás Istenről, 39:1-30
  - C. Harmadik beszéd: a behemót és a leviátán is kinyilatkoztatás Istenről, 40:1 – 41:34
- V. Prózai befejezés, 42:1-17
  - A. Jób elismeri Istent, 42:1-6
  - B. Jób imádkozik barátaiért, 42:7-9
  - C. Jób visszaállítása eredeti helyére, 42:10-17

A Biblia

az európai kultúrában

2015. MÁJUS 11.

JÓB KÖNYVE

15.

Zarka Péter

A könyv címe: A könyv a főszereplő nevét viseli – Jób, héberül 'Iyyob.

A könyv szerzője: A korai zsidó tradíció, noha nem egyhangúan, de Mózes tartja a szerzőnek. A Babiloni Talmudban azt olvassuk, hogy „Mózes megírta könyvét és fejezeteit Bálámról és Jóbról” (Baba Bathra, 14b, 15a). Ezt a kijelentést azonban számos kutató vitatja. Néhányan Elihut, Salamont vagy Ezsdrást tartják lehetséges szerzőnek. Mások ismeretlen szerzőnek tulajdonítják a könyvet, aki talán Dávid vagy Salamon idejében, vagy a fogság korában élt. A különböző szerzőkre vonatkozó kijelentések csak feltételezésen alapulnak, nincs megfelelő külső vagy belső bizonyíték, aminek alapján kellőképpen meghatározható lehetne a szerző.

A hagyomány azonban határozottan Mózesnek tulajdonítja a könyvet. Mózes negyven évet töltött Midián pusztájában. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy a könyv annyira jól érzékelteti az arabiai hátteret, ami felfedezhető a könyv történetében. Mózes egyiptomi tapasztalatainak köszönhetőek az egyiptomi életre és gyakorlatra történő utalások is megtalálhatók. Istent úgy mutatja be ez az irat, mint aki a Teremtő és a Fenntartó, és ez jól illik abba a teremtési képbe, amit Mózes könyvei festenek.

A Mózes szerzőségét vitatók között vannak, akik arra hivatkoznak, hogy stílusa nem egyezik Mózes könyveinek jellemzőivel. A stílusra vonatkozó érv azonban nagyon homályos. Ha feltételezzük, hogy Jób könyvének szerzője Mózes volt, akkor ezzel még nem zárjuk ki annak a lehetőségét, hogy bizonyos részek már megvoltak írott formában, amelyek talán éppen Jób tollából származtak. Jób könyvének témája is különbözik Mózes könyveitől, és ez más stílusú leírást követel. Ugyanakkor megdöbbentő hasonlóságok is kimutathatók. Bizonyos szavak Jób könyvében és Mózes öt könyvében is előfordulnak, noha az Ószövetségben másutt nem találhatóak meg. Más szavak pedig gyakran fordulnak elő mind Jób, mind Mózes öt könyvében, a Biblia más részeiben azonban ritkán fordulnak elő. Pl. az *El-Shaddai*, vagyis a *Mindenható* név 31-szer fordul elő Jób könyvében és 6-szor Mózes első könyvében, azonban a Bibliában másutt nem.

A könyv történelmi háttere: Jób könyve egy ember életéről szóló költemény, amelyet egy próféta írhatott le. A fenti szerzősége vonatkozó megjegyzés meghatározza, hogy a könyv mikor keletkezhetett: Mózes Midiánban való tartózkodása idején. Jób valószínűleg Mózes kortársa lehetett.

Mózes szerzősége és tartózkodási helyének ideje lehet a magyarázata annak, miért nem említi a könyv az Egyiptomból való kivonulást vagy valamelyik azt követő ese-

Jób könyvét csak akkor lehet igazán megérteni, ha ismerjük a verselés szerkezetét. A könyv egyértelműen verses mű. A héber vers párhuzamos szerkezetű. Ez olyan versforma, amelyben a gondolatot két rövid mondatban fejezik ki. Néha a két mondat majdnem megegyezik egymással, mint 3:25-ben: „*Mert amitől remegve remegtem, az jöve reám, és amitől rettegtem, az esék rajtam*”. Néha a második kifejezés csak megerősítése az elsőnek, vagy hozzátesz egy újabb gondolatot.

A könyvnek három része van: bevezetés, költemény, epilógus. A költemény három részből áll: párbeszéd Jób és barátai közt, Elihu beszéde, Isten közbelépése. Jób barátaival szembeni érvelésének három szakasza van, mindegyikben található három beszéd Jóbtól és valamelyik baráttól (kivéve Czófár harmadik beszédét). Jób befejező beszéde is három beszédből áll. Isten bemutatása három beszéd által. Az epilógus három részre oszlik. Ez a szerkezet még az egyes szereplők beszédében is megmutatkozik, ami igazán nem is meglepő, hiszen éppen ez illik a tökéletes héber verseléshez.

Az átlagos olvasóra nagy hatást tesz – noha nem mindig pozitív módon – a gyakori ismétlés. Fel kell figyelni arra, hogy Jób barátainak beszéde egyetlen elgondolást akar bizonyítani: a szerencsétlenség büntetésként magyarázható. Elihu is kifejlesztett egy fő gondolatot, miszerint a balsors fegyelmezként is értelmezhető. Jób viszont egy célt tart szem előtt – hűségének igazolását. Mindegyik esetben az adott tétel bizonyítása folyik. Ezért magyarázzák különböző esetekben ugyanazt a gondolatot. Pl. mindegyik barát ugyanazt magyarázza, ugyanazokat a gondolatokat hangsúlyozza, gyakran azonos kifejezéseket használva.

Fel kell figyelni arra is, hogy a gondolatok ismétlése megszűnik, ha Isten beszél. A barátok beszédét olyan kerekéhez lehetne hasonlítani, amelyek egy tengelyen vannak és egy irányba forognak. Elihu beszéde egy fiatalember lelkes szavaihoz hasonlítható, amit ő nagyszerű gondolatnak tart. Isten beszédei más természetűek, meghatározóak. Isten beszédeinek tartalma fokozatosan bontakozik ki. Minden kifejezésnek teljes értékű mondanivalója van. Isten beszédei egyértelműen isteni kijelentések; a teremtés elemeit mondanivalója érzékeltetésére használja. Ezt meg kell látnia annak, aki Jób könyvét olvassa, hogy helyesen tudja értelmezni a mondanivalót.

A könyv vázlata:

- I. Prózai Bevezetés, 1:1 – 2:13
  - A. Jób és családja, 1:1-5
  - B. Sátán engedélyt kér, hogy gyötörje Jóbot, 1:6-12

A központi téma a szenvedés problémája. Az olvasó tájékoztatást kap arról, miért éri ekkora csapás Jóbot. Közben Jób mit sem tud Sátán terveiről. Jób barátai a tradicionális gondolkodás rabjai, miszerint a szenvedés mindig egy konkrét bűn büntetése. Jób, aki nem tudott ilyen bűnről az életében, belekényszerül abba, hogy magyarázatot keressen szerencsétlenségére. A félreértések és ferde magyarázatok akadályai ellenére – amelyeket az akkori tradicionális felfogás állított elé – kellett megtalálnia a kiutat a kétségbeesésből, és eljuttatnia az Istenbe vetett bizalom megszilárdulásáig.

Betegségében Jóbnak szembe kellett néznie a halállal. Így azon gondolkozott, milyen is a halál állapota. Úgy vélte, hogy a halál nem más, mint alvás (14:12), amit a feltámadás követ (14, 15. versek). Érdekes, hogy bizonyos bibliakommentárok megütköznek ezen, de csak azok, amelyek a halált tudatos állapotnak vélik. Sok érdekes magyarázat született Jóbnak azokkal az utalásaival kapcsolatban, amelyek a halál utáni időre vonatkoznak. Jób kijelentései viszont teljes összhangban állnak a Szentírás tanításával.

A könyv másodlagos témája a bölcsesség megszemélyesítése, ahogy ezt Salamon is tette később. Jób magasztalja a bölcsességet, mint a legnagyobb jót. Mindkét író kifejti, hogy „az Úrnak félelme” bölcsesség (Jób 28:28; Péld 15:33).

Jób könyvének magyarázatokor különbséget kell tennünk az Isten által tanítottak és azok között a tanítások között, amelyeket az emberek szeretnének igaznak látni. Ez okozza a problémát sok kommentárban. Például a barátok által, a szenvedéssel kapcsolatban megfogalmazott magyarázat nem állja meg a helyét a Biblia szerint. Ez a vélemény már igen hosszú ideje visszatükröződik sok tanításban. E keserű beszédek nem állnak összhangban Isten akaratával. A Szentírás rendre feljegyezi e véleményeket, ami korántsem jelenti azt, hogy ezeket tartaná igazságnak. Már a könyv szerkezeti felépítése is arra készíti az olvasót, hogy állandóan tartsa szem előtt: különbség van Isten tanítása és azok között a tanítások között, amelyeket halandó emberek helytelenül állítanak. Ennek értelmében nem Bildád egyik gondolatát kell kivetíteni a Biblia egészére, hanem a Biblia egésze alapján kell értelmezni Bildád gondolatmenetét, hogy helyes vagy helytelen.

Jób könyve felbecsülhetetlen irodalmi érték, amit a téma kifejtése során tapasztalhatunk. George Foot Moore, a Harvard Egyetem professzora úgy említi Jób könyvét, mint ami a héber és egyben a világirodalom legnagyobb költői kincsei közé tartozik. Egy másik értékelés „az Ószövetség Matterhorn”-jaként említi ezt az alkotást.

ményt. Azért, mert azok az események még nem történtek meg. Azoknak a kutatóknak, akik Jób könyvének keletkezését Salamon idejére, vagy még későbbre teszik, meg kell magyarázniuk, miért nem utal a könyv szerzője erre a helyzetre. Jób könyvének hasonlósága a bölcsességirodalom alkotásaihoz nem feltétlenül azt jelenti, hogy Jób utánozta volna Salamonnak vagy más kortársának a stílusát. Az is feltételezhető, hogy Salamonnak szolgált mintául e mestermű stílusa. Mindkét feltételezés megállhatja a helyét.

Jób életének nyilvánvaló környezete az arabiai sivatagi kultúra. Egyáltalán nem izraelita környezet ismerhető fel a könyv olvasása során. Istenhívők élhettek máshol is, nemcsak azon a területen, ahol Ábrahám és leszármazottai éltek. Az elénk rajzolódó történetben nem találni utalást politikai, katonai vagy papi viszonyokra, inkább csak családi környezetre utal, ami jellemzője ennek a kornak. Jób vagyos gazda volt, akit tiszteltek és szerettek a környékeliek. Nincs utalás uralkodó dinasztiára vagy törzsi állapotra. A főszereplő egymaga áll előttünk, mint korának tekintélyes férfit, akinek egyéni életpasztalata a meghatározó, és nem az, hogy milyen kapcsolatban állt korának hírességeivel.

A könyv témája: A történetben megismerünk egy embert, akit sorozatos szerencsétlenségek érnek, megmagyarázhatatlan fordulatokkal, amelyek közben és után Jób meg akarja találni a normális élethez visszavezető utat. A háttérben olyan események domborítják ki a helyzet drámai cselekményét, mint 1) Jób gazdagsága majd veszteségei, 2) a csapások hirtelensége, 3) korának szenvedésről alkotott általános filozófiai felfogása, 4) barátainak bántó beszédei, 5) a barátai által okozott mély csüggedés, 6) Jób Isten iránti bizalmának erősödése, 7) Isten drámai megjelenése, 8) Jób vallástétele, 9) Jób barátainak megaláztatása, 10) Isten újra megáldja Jóbot.

Egy mondattal nem foglalható össze a könyv mondanivalója. A téma sok részlete beleolvad egy hatalmas tanításba. A gondolatok nagyszerű gondolati szimfóniát képeznek. Az egyik leglényegesebb tétel az a kép, amit a könyv Istenről fogalmaz meg. Ennél kifejezőbben csak Jézus Krisztustól olvashattunk az evangéliumokban Isten dicsőségéről és hatalmas voltáról. Sátán megpróbálja eltorzítani Isten képét, a körülmények alakításával megkísérli Jób gondolataiban kétségbe vonni Isten szeretetét, a barátok pedig szavaikkal torz képet festenek Isten jelleméről. Isten végül mégis olyan csodálatosan mutatja be önmagát, hogy Jób a meggyőződés nagy erejével kiált fel: „most pedig szemeimmel látlak téged” (42:5). Figyelemreméltó a könyvben, hogy Jób még fájdalom legmélyén is jobban sír Isten elvesztése miatt, mint egyéb veszteségei felett. Isten áll a könyv középpontjában, néha a félreértések felhőjétől rejtve, végül azonban kidomborodik, hogy Ő az igaz és szerető Teremtő.